

ת נ "ך

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד אחת לכיתה י"א או לכיתה י"ב
לנבחנים המסלימים ל-5 יח"ל

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:
בשאלון זה שלושה נושאים, מהם עליך לענות על שני נושאים בלבד.
ענה על כל שלוש השאלות באחד משני הנושאים שבחרת, ועל שתי שאלות משלוש בנושא האחר שבחרת.
סך הכול עליך לענות על חמש שאלות במבחן (לכל שאלה – 20 נקודות).

נושא א: דמויות מופת

נושא ב: "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"

נושא ג: פרשנות רש"י ורמב"ן

סך הכול לחמש שאלות משני נושאים – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: — קרא בעיון את הוראות הבחירה, וענה על פי ההוראות.

— אין לצרף שאלות מנושאים שונים שלא לפי ההוראות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

בשאלון זה שלושה נושאים. עליך לבחור בשני נושאים.
באחד מהנושאים שבחרת עליך לענות על כל שלוש השאלות,
ובשני מבין הנושאים שבחרת עליך לענות על שתי שאלות מן השלוש.
בסך-הכול עליך לענות על חמש שאלות במבחן.

נושא א — דמויות מופת (לכל שאלה — 20 נקודות)

1. אסתר

- א. (1) "וַתִּשְׁלַח בַּגָּדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מָרְדֳּכָי וְלַהֲסִיר שָׁקוֹ מֵעַלָיו וְלֹא קָבַל" (פרק ד', פסוק ד').
מה אפשר ללמוד על אסתר מפעולה זו? ענה על פי פירוש שלמדת.
(2) עיין בפרק ד', פסוקים י"ג-י"ד.

בדברי מרדכי לאסתר אפשר להבחין גם בתוכחה וגם בדברי עידוד.
בשל מה מרדכי מוכיח את אסתר, ומה הוא אומר כדי לעודד אותה? צטט והסבר.
(7 נקודות)

- ב. (1) "וְצוּמוֹ עָלַי וְעַל תַּאֲכָלוֹ וְעַל תִּנְשְׁתוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה" (פרק ד', פסוק ט"ז).
"וכי יש אדם צם ואוכל ושותה ולמה אמרה כן? אלא אמרה צומו עליו, צומו על שאכלתם
ושתיתם בסעודה של אחשוורוש".
(מדרש שוחר טוב לתהלים, סימן כ"ב)
על פי המדרש, מהי הביקורת של אסתר על ההתנהגות של היהודים בשושן,
ומהי מטרת הצום?

- (2) "תעודתו של האדם בעולמו, על פי היהדות, היא להפוך גורל לייעוד; מקיום מופעל
ומושפע לקיום פועל ומשפיע; מקיום מתוך אונס, מבוכה ואילמות – לקיום מלא רצון,
מעוף ויוזמה".
(הרב סולובייצ'יק, "איש האמונה הבודד")
מה היה הגורל של אסתר? הסבר כיצד הפכה אסתר את גורלה לייעוד.
(7 נקודות)

- ג. "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוּת" (פרק ה', פסוק א').
רש"י: "מלכות – בגדי מלכות, ורבותינו אמרו שלבשתה רוח הקודש".
(1) מהו הקושי בפסוק שרש"י מיישב בפירושו?
(2) חז"ל (לפרק ו', פסוק א'): "בלילה ההוא נדדה שנת המלך – אמר רבי תנחום: נדדה שנת
מלכו של עולם" (תלמוד בבלי, מסכת מגילה, טו, ע"ב).
דברי חז"ל אלה והפירוש שרש"י מביא בשם רבותינו מבוססים על אותו עיקרון.
מהו עיקרון זה?

2. גדעון

- א.** "וַיֵּרָא אֱלֹהֵי מְלָאכָה ה' וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' עֲמֹךָ גִּבּוֹר הַחַיִּל" (שופטים, פרק ו', פסוק י"ב).
 "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי גִדְעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ ה' עִמָּנוּ וְלָמָּה מְצַאֲתָנוּ כָּל זֹאת" (שופטים, פרק ו', פסוק י"ג).
 (1) מה הייתה התגובה של גדעון על ברכת המלאך "ה' עמך", ומדוע הגיב כך?
 (2) "וַיֹּאמֶר לָךְ בְּכַחַךְ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל" (שופטים, פרק ו', פסוק י"ד).
 מהו הכוח של גדעון שהמלאך מזכיר בדבריו? ציין שתי אפשרויות.
 (7 נקודות)
- ב.** עיין ב**שופטים**, פרק ו', פסוקים ט"ו-ט"ז, ו**בירמיה**, פרק א', פסוקים ד'-ח'.
 (1) ציין נקודת דמיון אחת והבדל אחד בין תגובת גדעון על השליחות שהוטלה עליו ובין תגובת ירמיהו על השליחות שהוטלה עליו.
 (2) ציין נקודת דמיון אחת בין תשובת ה' לגדעון ובין תשובת ה' לירמיהו.
 (7 נקודות)
- ג.** "וַיָּבֹא מְלָאכָה ה' וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֵלֶּה... אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אֲבִי הָעֶזְרִי וְגִדְעוֹן בְּנוֹ חֲבֵט חֲטִים בְּגַת לְהִנָּס מִפְּנֵי מִדְיָן" (שופטים, פרק ו', פסוק י"א).
רד"ק: "אמרו: יואש אביו היה חובט חטים. אמר לו גדעון: אבי זקן, אתה היכנס לביתך ואני אהיה חובט, שאם יבואו המדיינים אין בכך כוח לנוס. אמר המלאך: קיימת מצוות כיבוד וראוי אתה שייגאלו בניי על ידיך".
 — על פי פשט הכתוב, מדוע שם אביו של גדעון מוזכר בפסוק ו'?
 — מה רד"ק לומד על גדעון מציון שם אביו בפסוק זה?
 (6 נקודות)

3. אלישע

א. נס אֶסוֹךְ הַשֶּׁמֶן — מלכים ב, פרק ד', פסוקים א'-ז'.

(1) מה יכולה להיות הסיבה לשאלה ששאל אלישע את האישה — "מה יש לך בבית?".

ציין שתי אפשרויות.

(2) מהו ההבדל בין הציווי של אלישע על האישה ובין האופן שבו ביצעה האישה את דבריו?

בסס את תשובתך על הפסוקים.

(7 נקודות)

ב. החייאת בן השונמית — מלכים ב, פרק ד', פסוקים ח'-ל"ז.

(1) אילו תכונות של אלישע עולות מן התיאור בפסוקים ח'-י', ומה אפשר ללמוד עליו

מדבריו לאישה בפסוק י"ג?

(2) בנס החייאת הילד (פסוקים ל"א-ל"ד) הוסיף אלישע פעולה שאינה מוזכרת בנסים

הקודמים שהוא חולל.

מהי פעולה זו? הסבר מה אפשר ללמוד על אלישע מן הפעולה שהוסיף בנס

החייאת הילד.

(7 נקודות)

ג. עיין במלכים ב, פרק ה', פסוקים א'-ט"ו.

(1) ציין מה מוסיפים דברי הנערה הקטנה (פרק ה', פסוק ג') על דברי השונמית

(פרק ד', פסוקים ח'-י').

(2) מהו הערך שאפשר ללמוד מן הדמיון בין דרך הפעולה שנקט אלישע בריפוי נעמן

ובין דרך הפעולה שנקט בנס אסוך השמן?

(6 נקודות)

נושא ב — "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק" (לכל שאלה — 20 נקודות)

4. הושע, פרק י"ד

א. (1) מה הם שלושת החטאים הנרמזים בפסוקים ג'-ד'?

(2) עיין במלכים ב, פרק י"ז, פסוקים א'-י"ב.

הוכח מן הפסוקים שישראל אכן חטאו בשניים מן החטאים שהושע רמז עליהם.

(7 נקודות)

ב. "שובה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱ-לֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנְךָ" (פסוק ב').

(1) מה למדו חז"ל על מעלת התשובה מפסוק זה?

בסס את דבריהם על דיוק בלשון הכתוב.

(2) ציין שניים משלבי התשובה.

צטט מפסוקים ג'-ד' מילים המתאימות לכָּל אחד מן השלבים שציינת.

(7 נקודות)

ג. הנביא הושע משתמש בדימוי הטל בשתי נבואות:

"וְחִסְדְּכֶם כַּעֲנַן בֹּקֵר וְכֹטֵל מִשְׁכִּים הַלֵּךְ" (פרק ו', פסוק ד').

"אֶהְיֶה כֹטֵל לְיִשְׂרָאֵל וְפָרַח כְּשׁוֹשָׁנָה" (פרק י"ד, פסוק ו').

עיין בפרק ו', פסוקים א'-ד' ובפרק י"ד, פסוקים ה'-ו'.

(1) מה מדומה לטל בכָּל אחד מן הפסוקים?

(2) הסבר מה הנביא ממחיש באמצעות הדימוי לטל בכָּל אחד מן הפסוקים.

(6 נקודות)

5. עמוס, פרק ז', פרק ח'

א. בפרקים ז'-ח' חזה הנביא עמוס ארבעה מראות.

(1) מהי המשמעות המשותפת לכל ארבעת המראות?

(2) על פי פירוש שלמדת, הסבר מה המחישו המראות לנביא.

(7 נקודות)

ב. עיין בפרק ז', פסוקים י-י"ז.

(1) מה עשה אמציה כוהן בית אל כדי להשתיק את עמוס? ציין שני שלבים.

(2) לדעת אמציה, מה היה המניע של עמוס לנבא פורענות על בית ירבעם, ומה הייתה

תשובת עמוס על האשמה זו?

(7 נקודות)

ג. עיין בירמיה, פרק כ"ו, פסוקים ז'-ט"ו.

ציין שתי נקודות דמיון בין ההתמודדות של הנביא עמוס עם אמציה ובין ההתמודדות של

הנביא ירמיהו עם מתנגדיו.

בסס את אחת מנקודות הדמיון על הפסוקים בעמוס ובירמיה.

(6 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

6. מיכה, פרק ו'

א. עיין בפסוקים א'-ה'.

(1) "כִּי רִיב לָהּ עִם עַמּוֹ וְעִם יִשְׂרָאֵל יִתְוַכַּח" (פסוק ב').

הסבר את טענת ה' כלפי ישראל, וכתוב את החיזוק לטענה זו שיש באירועים ההיסטוריים שהנביא מזכיר.

(2) על פי פירוש שלמדת, מי הם "ההרים" ו"הגבעות", ומדוע ה' פונה אליהם?

(7 נקודות)

ב. (1) על פי פסוקים ו'-ז', הסבר את התפיסה המוטעית של ישראל בנוגע לעבודת ה'.

(2) בפסוק ח' מיכה דורש שלוש דרישות מן העם כדי לתקן את חטאיהם.

אילו מן הדרישות צוינו גם ב**בראשית**, פרק י"ח, פסוק י"ט, וגם ב**הושע**, פרק ב',

פסוקים כ"א-כ"ב, ואיזו מן הדרישות רק מיכה מציין?

(7 נקודות)

ג. "וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת עִם אֶ-לֵהֶיךָ" (פסוק ח').

ראב"ע (לפסוק ח'): "והצנע לכתך עם ה' לבדו, שתלך בדרכיו בתום לבב".

"הצנע לכת' - זה הוצאת המת והכנסת כלה". (תלמוד בבלי, מסכת מכות, דף כ"ד, ע"א)

(1) מהו ההבדל בין הדרישה על פי ראב"ע ובין הדרישה על פי התלמוד?

(2) איזה משני הפירושים מתיישב עם דברי מיכה בתחילת פרק ו'? נמק.

(6 נקודות)

נושא ג — פרשנות רש"י ורמב"ן (לכל שאלה — 20 נקודות)

7. מידות טובות בפירוש רש"י

א. עיין בשני הפסוקים שלפניך:

"וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֶשְׂרֵה גְמָלִים מִגְמְלֵי אֲדֹנָיו" (בראשית, פרק כ"ד, פסוק י').

"וַיָּצֵא הַשָּׂדֶה וַיְצַנְדָה לִי צִיד" (בראשית, פרק כ"ז, פסוק ג').

משני הפסוקים האלה רש"י לומד מידה המאפיינת את האבות של עם ישראל.

(1) מהי מידה זו?

(2) צטט פסוק נוסף שרש"י לומד ממנו את המידה הזאת בנוגע לאחד מן האבות.

(7 נקודות)

ב. רש"י (לבראשית, פרק א', פסוק כ"ו): "נעשה אדם - ענוותנותו של הקדוש ברוך הוא למדנו מכאן".

רש"י (לבראשית, פרק י"א, פסוק ז'): "הבה נרדה - בבית דינו נמלך, מענוותנותו היתרה".

(1) מהו הקושי המשותף לשני הפסוקים?

(2) מהו הערך שרש"י מלמד בשני הפירושים?

הסבר כיצד למד רש"י ערך זה מכל אחד מן הפסוקים.

(7 נקודות)

ג. רש"י (לבמדבר, פרק י"ב, פסוק ט"ו): "והעם לא נסע - זה הכבוד חלק לה (למרים) המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר (שמות ב', ד') 'ותתצב אחתו מרחק'".

רש"י (לדברים, פרק כ"ג, פסוק ח'): "לא תתעב מצרי - מכול וכול, אף על פי שזרקו זכורכם ליאור. מה טעם? שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק".

(1) מהי המידה הטובה שרש"י מלמד בשני פירושו?

(2) הסבר כיצד הוא מלמד מידה זו בכל אחד מן הפירושים.

(6 נקודות)

8. מקורות ורעיונות בפירוש רש"י

- א. (1) ציין שלושה מן המקורות ששימשו את רש"י בפירושו.
 (2) הסבר לשם מה נעזר רש"י בשניים מן המקורות שציינת.
 (7 נקודות)
- ב. רש"י (לשמות, פרק א', פסוק א'): "ואלה שמות בני ישראל – אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן במיתתן להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים".
רש"י (לבמדבר, פרק א', פסוק א'): "וידבר – מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה".
 (1) מהו הקושי שרש"י מיישב בשני הפירושים?
 (2) מהו הרעיון שרש"י מדגיש בשני הפירושים?
 (7 נקודות)
- ג. "הֲרַנִּינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם עֲבָדְיוּ יָקוֹם וְנָקָם לְשִׁיב לְצָרְיוֹ וְכַפֵּר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ" (דברים, פרק ל"ב, פסוק מ"ג).
רש"י: "הרנינו גויים עמו – לאותו הזמן ישבחו האומות את ישראל: ראו מה שבחה של אומה זו, שדבקו בהקב"ה בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו.
 וכפר אדמתו עמו – ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב".
 (1) מהו השבח שרש"י מלמד בפירושו למילים "הרנינו גויים עמו" על עם ישראל?
 (2) לפי רש"י, הסבר מהי הנחמה לעם ישראל במילים "וְכַפֵּר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ".
 (6 נקודות)

9. ארץ-ישראל בפרשנות רמב"ן

א. וַתִּטְמֵא הָאָרֶץ וַאֲפָקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וַתִּקָּא הָאָרֶץ אֶת יִשְׁבִּיהָ" (ויקרא, פרק י"ח, פסוק כ"ה).

רמב"ן: "ארץ-ישראל אינה כשאר ארצות, אינה מקיימת עובדי עברה".

(1) מה רמב"ן מדגיש בפירושו בנוגע לייחודה של ארץ-ישראל?

(2) כתוב דוגמה מן התנ"ך לעיקרון שבדברי רמב"ן.

(7 נקודות)

ב. (1) עיין בבמדבר, פרק ל"ג, פסוקים נ"א-נ"ג.

רמב"ן (לפסוק נ"ג): "על דעתי זו מצוות עשה היא, יצווה אותם שישבו בארץ ויירשו

אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה'".

מה התורה מצווה, ואיזו מצווה רמב"ן מדגיש?

(2) ליחס של רמב"ן כלפי ארץ-ישראל, היה גם ביטוי מעשי בקורות חייו.

הסבר קביעה זו.

(7 נקודות)

ג. רמב"ן (לבראשית, פרק י"ב, פסוק י'): "גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני

הרעב, עוון אשר חטא (אברהם)".

רמב"ן (לבראשית, פרק כ"ח, פסוק כ"א): "והיה ה' לי לא-להים - ... ויש בעניין סוד,

ממה שאמרו 'כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה'".

(1) מהו השינוי של רמב"ן בכל אחד מפירושו לעומת פשט הכתוב?

(2) מהו העיקרון המשותף לשני פירושים אלה של רמב"ן?

(6 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך